

2015-2016 სასწავლო წლის სკოლის გამოსაშვები გამოცდის პროგრამა ქიმიაში

ეროვნული სასწავლო გეგმის ქიმიის სტანდარტის მოთხოვნების გათვალისწინებით მოსწავლეს უნდა შეეძლოს:

1. საკითხის ცოდნის, გაგების და გამოყენების დემონსტრირება:
  - ძირითადი ცნებების, ფაქტების, კანონების ცოდნა, შესაბამისი ტერმინოლოგიით ახსნა - განმარტება, მათი ადეკვატური და პრაქტიკული გამოყენება.
2. მონაცემების წაკითხვა და ორგანიზება:
  - სხვადასხვა ტექსტიდან, ნახატიდან, გრაფიკიდან, სქემიდან, ცხრილიდან და დიაგრამიდან საჭირო ინფორმაციის წაკითხვა;
  - მონაცემების გადაყვანა ერთი სახიდან მეორეში (მაგ. ცხრილების გრაფიკებში და სხვა).
3. მონაცემების ანალიზი და შეფასება:
  - ფიზიკურ სიდიდეებს შორის ზოგადი კანონზომიერებებისა და რაოდენობრივი კავშირების დადგენა;
  - მონაცემთა ინტერპრეტაცია, ანალიზი და დასკვნის გამოტანა;
  - მონაცემთა კლასიფიცირება;
  - მოვლენათა მიზეზების ახსნა. მიზეზ-შედეგობრივი კავშირების დადგენა.
4. პრობლემის გადაჭრა:
  - პრობლემის გადაჭრის გზების შერჩევა;
  - პრობლემის გადაჭრის ეტაპების განსაზღვრა;
  - პრობლემის გადაჭრა.

საკითხთა ჩამონათვალი	საკითხთა დაზუსტება
<p>1. ქიმიის ძირითადი ცნებები და კანონები</p>	<ul style="list-style-type: none"> • მარტივი და რთული ნივთიერებები • ალოტროპია. ჟანგბადის, გოგირდის, ნახშირბადისა და ფოსფორის ალოტროპები • სუფთა ნივთიერება და ნარევი. ნარევების დაყოფის ხერხები • განსხვავება ფიზიკურ და ქიმიურ მოვლენებს შორის. • ქიმიური რეაქციის მიმდინარეობის ნიშნები და პირობები • ქიმიური ელემენტის ცნება. ქიმიური სიმბოლოები • ქიმიური ფორმულის შედგენა ვალენტობის მიხედვით • ნაერთებში ქიმიური ელემენტის ვალენტობის განსაზღვრა • ფარდობითი ატომური და მოლეკულური მასები. ნაერთში ელემენტის მასური წილის განსაზღვრა • მოლი – ნივთიერების რაოდენობის საზომი. ავოგადროს რიცხვი. მოლური მასა

	<ul style="list-style-type: none"> • ავოგადროს კანონი. აირის მოლური მოცულობა. აირის ფარდობითი სიმკვრივე • შედგენილობის და მასის მუდმივობის კანონები • ქიმიური რეაქციის ტოლობის შედგენა • შეერთების, დაშლის, ჩანაცვლებისა და მიმოცვლის რეაქციები
<p>2. არაორგანულ ნაერთთა კლასები</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ოქსიდების, ფუძეების, მჟავებისა და მარილების კლასიფიკაცია • ოქსიდების, ფუძეების, მჟავებისა და მარილების ფორმულების შედგენა და დასახელება • ოქსიდის მიღება მარტივი და რთული ნივთიერებების წვით • ტუტის მიღება მეტალიდან, მეტალის ოქსიდიდან • მჟავას მიღება არამეტალიდან (უჟანგბადო მჟავების) და არამეტალთა ოქსიდებიდან (ჟანგბადიანი მჟავების) • მარილების მიღების ხერხები (10 ძირითადი ხერხი) • ფუძე და მჟავა ოქსიდების, ტუტეებისა და მჟავების ძირითადი თვისებები
<p>3. ატომის აღნაგობა. პერიოდულობის კანონი. ქიმიურ ელემენტთა პერიოდული სისტემა</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ატომბირთვის შედგენილობა. იზოტოპები • მეტალები და არამეტალები პერიოდულ სისტემაში • ელემენტების და მათი ნაერთების თვისებების შედარება პერიოდებსა და ჯგუფებში • პერიოდული სისტემის A ჯგუფების ელემენტების უმაღლესი ოქსიდებისა და აქროლადი წყალბადნაერთების ფორმულების დადგენა • I-III პერიოდების ელემენტთა ელექტრონული გარსების აღნაგობა და ელექტრონული ფორმულების შედგენა
<p>4. ელექტროუარყოფითობა, ჟანგვის ხარისხი, ჟანგვა-აღდგენითი რეაქციები</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ნაერთში ელემენტის ჟანგვის ხარისხის განსაზღვრა • ელემენტთა ატომების ელექტროუარყოფითობების შედარება პერიოდული სისტემის მიხედვით • ჟანგვა-აღდგენით რეაქციაში მჟანგავისა და აღმდგენის განსაზღვრა • ჟანგვა-აღდგენითი რეაქციის ტოლობის გათანაბრება
<p>5. ქიმიური ბმის ტიპები</p>	<ul style="list-style-type: none"> • იონური ბმა • პოლარული და არაპოლარული კოვალენტური ბმები • სიგმა- და პი-ბმები • მეტალური ბმა • წყალბადური ბმა • ნივთიერების ელექტრონული (ლუისის) ფორმულის შედგენა
<p>6. ხსნარები</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ნაჯერი და უჯერი ხსნარები

	<ul style="list-style-type: none"> • ხსნადობა. ხსნადობაზე მოქმედი ფაქტორები • ხსნარის კონცენტრაცია. გახსნილი ნივთიერების მასური წილი ხსნარში • მჟავების, ტუტეებისა და მარილების ელექტროლიტური დისოციაცია • იონური მიმოცვლის რეაქციების მიმდინარეობის პირობები • სრული და შეკვეცილი იონური რეაქციები
<p>7. ქიმიური კინეტიკა</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ქიმიური რეაქციის სიჩქარე, რეაქციის სიჩქარის გრაფიკი • რეაქციის სიჩქარეზე მოქმედი ფაქტორები (ნივთიერების ბუნება, ტემპერატურა, კონცენტრაცია, შეხების ზედაპირის ფართობი, კატალიზატორი) • რეაქციის სითბური ეფექტი, ეგზოთერმული და ენდოთერმული რეაქციები • შექცევადი და შეუქცევადი რეაქციები • ქიმიურ წონასწორობაზე მოქმედი ფაქტორები (ნივთიერებების კონცენტრაცია, წნევა და ტემპერატურა)
<p>8. ქიმიური ელემენტებისა და მათი ნაერთების ძირითადი თვისებები და გამოყენება</p>	<p>წყალბადი, ჟანგბადი, ჰალოგენები (ზოგადად), გოგირდი, აზოტი, ნახშირბადი, ნატრიუმი და კალიუმი, კალციუმი, ალუმინი, რკინა:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ბუნებაში გავრცელება • მიღების ძირითადი მეთოდები • ძირითადი ფიზიკური და ქიმიური თვისებები • ძირითადი არაორგანული ნაერთები (წყალი, ნახშირორჟანგი, მარილმჟავა, გოგირდმჟავა, აზოტმჟავა, ნატრიუმის და კალიუმის ტუტეები, ჩაუმქრალი და ჩამქრალი კირი, სუფრის მარილი, სასმელი სოდა, სარეცხი სოდა, შაბიამანი, თაბაშირი, ამიაკი) და მათი გამოყენება
<p>9. ორგანული ქიმია</p>	<p>ორგანულ ნაერთები:</p> <ul style="list-style-type: none"> • კლასიფიკაცია • იზომერია • კავშირი ორგანულ ნაერთთა კლასებს შორის <p>ნახშირწყალბადები (ალკანები, ალკენები, ალკინები, არენები)</p> <ul style="list-style-type: none"> • ზოგადი ფორმულები • ჰომოლოგიური რიგები • იზომერია და ნომენკლატურა • ფიზიკური თვისებები • მიღების ძირითადი მეთოდები • ძირითადი ქიმიური თვისებები • ნახშირწყალბადების ბუნებრივი წყაროები • გამოყენება

ერთ- და მრავალატომიანი ნაჯერი სპირტები:

- ჰომოლოგიური რიგი (ზოგადი ფორმულა და პირველი 5 წევრი)
- იზომერია და ნომენკლატურა
- ფიზიკური თვისებები
- ქიმიური თვისებები: წვა, ჟანგვა (დეჰიდრირება), შიდამოლეკულური და მოლეკულათაშორისი დეჰიდრატაცია, ურთიერთქმედება ტუტე მეტალებთან
- მიღების ძირითადი მეთოდები
- გამოყენება
- ეთილენგლიკოლის და გლიცერინის ფიზიკური თვისებები და გამოყენება

ალდეჰიდები:

- ჰომოლოგიური რიგი (ზოგადი ფორმულა და პირველი 5 წევრი)
- ნომენკლატურა
- ფიზიკური თვისებები
- მიღება სპირტებიდან
- ქიმიური თვისებები: ჟანგვა ("ვერცხლის სარკის" რეაქცია), აღდგენა (ჰიდრირება)
- გამოყენება

ნაჯერი ერთფუძიანი კარბონმჟავები:

- ჰომოლოგიური რიგი (ზოგადი ფორმულა და პირველი 5 წევრი)
- იზომერია და ნომენკლატურა
- ფიზიკური თვისებები
- მიღება ალდეჰიდებიდან
- ქიმიური თვისებები: მჟავა თვისებების გამოვლენა, ესტერიფიკაციის რეაქცია
- გამოყენება

ცხიმები:

- შედგენილობა. მყარი და თხევადი ცხიმები
- ცხიმების ჰიდროლიზი; საპონი
- ცხიმების ჰიდროგენიზაცია
- გამოყენება

ნახშირწყლები:

- გლუკოზის მოლეკულის აღნაგობა
- ფიზიკური თვისებები
- გლუკოზის წარმოქმნა ფოტოსინთეზის დროს (რეაქციის ტოლობა)
- გლუკოზის დამლა სუნთქვისა და დუდილის პროცესებში (რეაქციების ტოლობები)

	<ul style="list-style-type: none"> • ფრუქტოზა – გლუკოზის იზომერი • საქაროზას შედგენილობა და ჰიდროლიზი • სახამებლის შედგენილობა და ჰიდროლიზი, აღმოჩენა იოდით • ცელულოზას შედგენილობა და ჰიდროლიზი • ნახშირწყლების გამოყენება <p>ამინები:</p> <ul style="list-style-type: none"> • კლასიფიკაცია და ნომენკლატურა • ურთიერთქმედება წყალთან და მჟავებთან <p>ამინომჟავები და ცილები:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ამინომჟავების ნომენკლატურა • ამინომჟავების ამფოტერული ბუნება • ცილების წარმოქმნა ამინომჟავებისგან (პეპტიდური ბმა) <p>პოლიმერები:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ძირითადი ცნებები: პოლიმერი, მონომერი, მონომერული ერთეული, პოლიმერიზაციის ხარისხი • მნიშვნელოვანი ბუნებრივი, ხელოვნური და სინთეზური პოლიმერები, მათი გამოყენება
--	---